Magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablar

Pulatova Gulnoza Xusanboy qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
Ta’lim tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta’lim) yo‘nalishi
1-bosqich magistranti
gulnozapulatova@gmail.com
Qambarov Abdujabbor Baxroliyevich
falsafa fanlari bo'yicha falsafa doctori (PhD), dotsent

Annotatsiya: Mazkur tezisda magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan asosiy ilmiy va metodik talablar yoritiladi. Unda tadqiqot mavzusining dolzarbligi, maqsad va vazifalarni belgilash, metodologiya tanlash hamda natijalarning ilmiy va amaliy ahamiyati qisqacha bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: magistrlik dissertatsiyasi, ilmiy tadqiqot, metodologiya, ilmiy yangilik, amaliy ahamiyat, tadqiqot maqsadi, ilmiy uslub, tahlil, rasmiylashtirish, ilmiy ish

Аннотация: В тезисе рассматриваются основные научные и методические требования к магистерской диссертации. Кратко освещаются актуальность темы, цели и задачи исследования, методология, а также научная и практическая значимость результатов.

Ключевые слова: магистерская диссертация, научное исследование, методология, научная новизна, практическая значимость, цель исследования, научный стиль, анализ, оформление, научная работа

Abstract: This thesis discusses the main academic and methodological requirements for a master's dissertation. It briefly covers research relevance, objectives, methodology, and the scientific and practical significance of the results.

Keywords: master’s dissertation, scientific research, methodology, scientific novelty, practical significance, research objectives, academic writing, analysis, formatting, research work

Magistratura bosqichi oliy ta’lim tizimining eng muhim va mas’uliyatli pog‘onalaridan biri bo‘lib, unda tahsil olayotgan talaba nafaqat mavjud nazariy bilimlarni chuqur o‘zlashtirishi, balki mustaqil ilmiy izlanish olib borish, muammolarni tahliliy yondashuv asosida hal etish va ilmiy xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini ham egallashi lozim. Shu nuqtai nazardan, magistrlik dissertatsiyasi talabaning ilmiy salohiyati, intellektual darajasi hamda tanlangan mutaxassislik yo‘nalishi bo‘yicha kasbiy tayyorgarligini namoyon etuvchi yakuniy ilmiy ish sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Dissertatsiya orqali magistrant o‘rganilayotgan mavzu doirasidagi mavjud ilmiy qarashlarni tizimli ravishda tahlil qiladi, ularning kuchli va zaif jihatlarini aniqlaydi hamda o‘zining mustaqil ilmiy pozitsiyasini shakllantiradi. Bu jarayon esa undan nafaqat bilim, balki izchil mantiqiy fikrlash, dalillarga asoslangan xulosa chiqarish va ilmiy uslubda bayon etish kabi muhim kompetensiyalarni talab etadi.

Hozirgi globallashuv va ilmiy-texnologik taraqqiyot sharoitida magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablar tobora takomillashib, yanada aniq va tizimli mezonlarga asoslanmoqda. Jumladan, dissertatsiya ishida tadqiqot mavzusining dolzarbligi asoslab berilishi, aniq maqsad va vazifalar belgilanishi, ilmiy yangilik elementlarining mavjudligi hamda olingan natijalarning nazariy va amaliy ahamiyati ochib berilishi muhim talablar sifatida qaraladi. Bundan tashqari, ishning mantiqiy tuzilishi, boblar va bo‘limlar o‘rtasidagi uzviylik, foydalanilgan adabiyotlarning ishonchliligi va zamonaviyligi, shuningdek, rasmiylashtirish qoidalariga qat’iy rioya etilishi dissertatsiyaning sifat darajasini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi. Shu bois magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablarni chuqur o‘rganish va ularni amaliyotda to‘g‘ri qo‘llash har bir magistrant uchun muhim vazifa bo‘lib, mazkur tezis aynan shu masalalarni tizimli tahlil qilishga qaratilgan.

Magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablarni tahlil qilish avvalo uning mazmuniy mohiyatini chuqur anglashni talab etadi, chunki mazkur ilmiy ish oddiy axborot jamlanmasi emas, balki muayyan ilmiy muammoning asosli yechimini taklif etishga qaratilgan izlanish natijasidir. Dissertatsiyada tadqiqot mavzusining dolzarbligi aniq va asosli dalillar bilan yoritilishi zarur bo‘lib, bu jarayonda muammo mavjud ilmiy adabiyotlar, amaliy holat va zamonaviy tendensiyalar bilan bog‘liq holda izchil tahlil qilinadi. Shuningdek, tadqiqotning maqsadi va vazifalari mantiqan bir-biriga bog‘langan holda shakllantirilishi, ular orqali ishning umumiy yo‘nalishi aniq belgilab olinishi muhim hisoblanadi. Magistrant tomonidan qo‘yilgan ilmiy savollar oddiy tavsifiy xarakterga ega bo‘lmasdan, balki muammoning mohiyatini ochib berishga xizmat qilishi, uning yechimiga qaratilgan bo‘lishi lozim. Shu nuqtai nazardan qaraganda, dissertatsiya ishida nazariy asoslar bilan amaliy yondashuv uyg‘unligi ta’minlanishi, mavjud ilmiy qarashlar tanqidiy ruhda tahlil qilinishi va ularga nisbatan muallifning mustaqil fikri bildirilishi talab etiladi.

Magistrlik dissertatsiyasining yana bir muhim jihati uning metodologik asoslanganligidir, ya’ni tadqiqot jarayonida qo‘llaniladigan usullar, yondashuvlar va tahlil vositalari ilmiy jihatdan asoslangan hamda tanlangan mavzuga mos bo‘lishi zarur. Metodologiya faqatgina formal qism sifatida emas, balki tadqiqotning ishonchliligi va aniqligini ta’minlovchi asosiy omil sifatida qaraladi. Magistrant tanlagan usullar orqali ma’lumotlarni yig‘ish, ularni qayta ishlash va tahlil qilish jarayonida mantiqiy izchillikni saqlashi, natijalarni obyektiv baholashi lozim. Ayniqsa, zamonaviy ilmiy izlanishlarda statistik tahlil, modellashtirish yoki axborot texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda, bu esa dissertatsiyaning ilmiy darajasini yanada oshiradi. Shu bilan birga, metodlarning to‘g‘ri tanlanishi tadqiqot natijalarining ishonchliligini ta’minlabgina qolmay, balki muammoni chuqurroq ochib berish imkonini ham yaratadi. Demak, metodologik yondashuvning puxta ishlab chiqilishi magistrlik dissertatsiyasining ilmiy qiymatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Bundan tashqari, magistrlik dissertatsiyasida olingan natijalarning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyati alohida e’tibor talab qiladigan jihatlardan hisoblanadi. Ilmiy yangilik deganda, avvalgi tadqiqotlarda yetarli darajada o‘rganilmagan yoki yangi nuqtai nazardan yondashilgan masalalarning asosli yechimi tushuniladi, bu esa magistrantning mustaqil ilmiy izlanish olib borganligini ko‘rsatadi. Olingan natijalar esa faqat nazariy xulosalar bilan cheklanib qolmasdan, balki ularning amaliyotda qo‘llanish imkoniyati ham asoslab berilishi lozim. Shu jihatdan dissertatsiya ishida ishlab chiqilgan taklif va tavsiyalar muayyan sohada mavjud muammolarni bartaraf etishga xizmat qilishi, real natijalarga olib kelishi muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, ishning mantiqiy tuzilishi, boblar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik, fikrlarning izchil bayoni va ilmiy uslubda ifodalanishi dissertatsiyaning umumiy sifatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shunday ekan, magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablarni chuqur anglash va ularga amal qilish ilmiy ishning muvaffaqiyatli himoya qilinishida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo‘ladi.

Xulosa sifatida ta’kidlash joizki, magistrlik dissertatsiyasi oliy ta’lim tizimida talabaning nafaqat egallagan bilimlari darajasini, balki uning mustaqil ilmiy fikrlash qobiliyati, tahliliy yondashuvi va amaliy muammolarni ilmiy asosda hal eta olish salohiyatini har tomonlama namoyon etuvchi muhim yakuniy ilmiy ish hisoblanadi, shu bois unga qo‘yiladigan talablar tizimli va kompleks xarakterga ega bo‘lib, tadqiqot mavzusining dolzarbligini asoslashdan tortib, maqsad va vazifalarni aniq belgilash, ilmiy jihatdan asoslangan metodologiyani tanlash, olingan natijalarni chuqur tahlil qilish hamda ularning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatini ochib berishgacha bo‘lgan barcha bosqichlarni qamrab oladi, bundan tashqari, dissertatsiyaning mantiqiy tuzilishi, fikrlarning izchil bayon etilishi, foydalanilgan adabiyotlarning ishonchliligi va zamonaviyligi, shuningdek, rasmiylashtirish qoidalariga qat’iy rioya etilishi uning umumiy sifat darajasini belgilovchi muhim omillar sifatida namoyon bo‘ladi, ayniqsa, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar sharoitida magistrantdan mavjud ilmiy qarashlarni shunchaki bayon qilish emas, balki ularni tanqidiy tahlil qilish, o‘zining mustaqil ilmiy pozitsiyasini asoslash va amaliy jihatdan ahamiyatli takliflar ishlab chiqish talab etiladi, shu nuqtai nazardan qaraganda, magistrlik dissertatsiyasiga qo‘yiladigan talablarni chuqur anglash va ularga to‘liq amal qilish nafaqat

mazkur ilmiy ishning muvaffaqiyatli himoya qilinishini ta’minlaydi, balki magistrantning kelgusidagi ilmiy va kasbiy faoliyati uchun mustahkam nazariy hamda metodologik asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. *Oliy ta’limning davlat ta’lim standartlari*. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. *Magistratura to‘g‘risidagi nizom*. – Toshkent, 2021.
3. Abdurahmonov Q.X. *Ilmiy tadqiqot metodologiyasi*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
4. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. *Pedagogik texnologiyalar asoslari*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
5. Creswell, J. W. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. – Thousand Oaks: SAGE Publications, 2014.
6. Kothari, C. R. *Research Methodology: Methods and Techniques*. – New Delhi: New Age International Publishers, 2004.
7. Murray, R. *How to Write a Thesis*. – Maidenhead: Open University Press, 2011.
8. Booth, W. C., Colomb, G. G., Williams, J. M. *The Craft of Research*. – Chicago: University of Chicago Press, 2016.